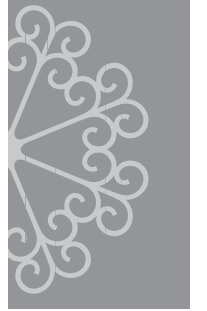

בית מדרש

459 בשבילי הפרשה

פרשת עקב תשפ"א

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	8:02
Brooklyn, NY	7:54
Catskills	8:00
Chicago, IL	7:50
Houston, Texas	7:57
Johannesburg, S. Africa	5:22
Lakewood/Deal, NJ	7:54
London, UK	8:36
Los Angeles, CA	7:37
Manchester, UK	8:53
Monsey, NY	7:56
Montreal, Quebec	8:06
Passaic, NJ	7:56
Toronto, Ontario	8:24
Yerushalayim	7:02
Zurich, Switzerland	8:44

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

עקב

בחיוב זימון

ברכות מ"ח ע"ב יליף ברכת זימון דכתיב וברכת את ה' אלקיך. ונחלקו אם הוא מה"ת. וע' מ"ב קצ"ט כ"ז דס"ל דברכת הזימון אינו אלא מדרבנן לכן די בבן י"ג שנה שהוא יברך ברכת הזימון. אבל בחז"א ל"א א' כתב דמבואר בדף מ"ו שהוא מה"ת וחולק על המ"ב הנ"ל.

והנה קי"ל דבן י"ג בחזקת הביא ב' שערות והוא בר מצוה. אבל מפורש בהלכה דלענין חליצה או עדות אין סומכים על חזקה דרבא, ובעי לראות שה ביא ב' שערות. והפוסקים נקטו שהוא דין בכל מצוה דאורייתא.

וע' אבני נזר אהע"ז רט"ו י"ז כי באמת חזקת שתי שערות אינו חזקה, ורק בדרבנן מקילים (אבל במהר"ם שיק סוף מצוה תל"א ס"ל דהוי חומרא דר בנן שלא לסמוך עליו בדאורייתא).

וע"פ גם מהר"ם שיף מודה להלכה דבדאורייתא דאין סומכים על חזקה דרבא. וע' מ"ב סי' רע"א דאין סומכים על חזקה דרבא להוציא בקידוש ליל שבת. (וע"ע מלחמות חולין פ"א כתב משום אפשר לברר, וכ"כ הרשב"א שם וט"ז אהע"ז קנ"ו ב', וכ"כ פמ"ג כ"ה א"א ז' מדעת עצמו, ועוד כתב הפמ"ג שם משום שהוא מיעוט המצוי).

ולדברי החז"א דזימון מה"ת א"כ צריך דוקא שיודעים שהביא שני שערות. וכ"כ ס' דינים והנהגות מהחז"א עמ' נ"א. וע' פמ"ג במ"ז קצ"ב א' בסופו דאפילו בזה"ז דאין מוציא בבהמ"ז מ"מ הרי מוציא בברכת זימון.

וכתבו להצדיק המנהג שהבר מצוה מזמן עפ"י ראש יוסף ברכות מ"ז ליישב מנהג היש"ש (מובא במג"א קצ"ט י') דבר מצוה מוציא הציבור בבהמ"ז גופא, וכתב ראש יוסף כיון דעונה אמן יוצא אפילו מאינו מחויב בדבר. ואולי אמן חוזר גם על ברכת הזימון. וע' פמ"ג קצ"ג ד' שהזכיר הרמב"ם פ"א ה"א וכתב דמ"מ צריך שיהא בר חיובא, ודלא כהנ"ל.

הערות ותגובות בלשה"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל bishvillehalacha@themir.org

דברי הנהגות

ואכלת ושבעת וברכת (ח, י)

ביאר מרן המשגיח הגה"צ רבי ירר חם הלוי ליוואויץ זצוק"ל: מורגלים אנו לומר שכאשר אוכלים צריכים לברך. אולם, אם יברך האדם פעם אחת בכוונה ברכת המזון כהוגן וכתיקונה, יראה מיד ויכיר את האמת, כי הדברים הם להיפך ממחשבתנו. לא שכשאוכלים צריכים לברך, אלא האכילה עצמה היא בשביל ברכת המזון. שכן אם מהאכילה יוצאת כל ההכרה האמורה בברכת המזון, להכיר חסדי המ' קום, "ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו", וצריך לומר 'בטובו' ולד' 'מטובו' (ברכות נ:), שאם יאמר האדם 'מטובו' לא יהיה די בכך, אלא 'בטובו' - שהוא בלי שיעור ובלי תכלית, הטוב כי לא כלו רחמיו. הכרה זו בחסדי המקום שהם בלי סוף, יוצאת לאדם מן הכזית פת שאוכל. עלי-

דברי הימים

מה אהבתי תורתך

אהבת התורה של מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל הייתה ניכרת מכל הליכותיו ומדבריו. בכל פעם שהיה מדבר על אהבת התורה, ניכר היה ושהדברים יוצאים מעומק ליבו.

פעם התקיים באחד ה"חדרים" מבצע גדול של שינון וחזרה. לב קשת הצוות החינוכי הסכים מרן רה"י לבוא ולעודד את צעירי הצאן ולומר בפניהם דברי חיזוק קצרים. מרן פנה לילדים בשאלה: מה הדבר הכי מתוק בעיר למ? והשיב בעצמו: "לא שוקולד ולא גלידה, התורה הקדושה, היא הדבר הכי מתוק בעיר למ!" אח"כ הוסיף לומר דברי ברכה קצרים. הדברים הדהדו בראשי הילדים ונעשו כסיסמה באותו תלמוד תורה, ועד היום יודע כל ילד שהיה באותו מעמד לדקלם מיילים אלו. פעמים רבות כשהגיעו אליו תשב"ר

נו להבין שתכלית האכילה היא בשביל ברכת המזון, ולא להיפך. ההנחה שברכת המזון היא בשביל האכילה, והמחשבה כי כשאוכלים אז צריכים לברך היא הפיכת קערה על פיה. השקפה זאת ומעמידה את האדם וצרכיו ותאוותיו ורצונותיו במרכז, הכל בשבילי, עד שהבורא כביכול גם כן בשר בילי, לא ריח ניחוח לה' אלא ריח ניחוח לי, מבהיל מאוד!

כשמתרגלים בהנחות כאלו, שברכת המ' זון היא בשביל האכילה ומחשבות דומות כיה"ב, לאחר מכן כאשר מגיעים לדברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות קמ"ג) "היצורים כולם לא נבראו אלא לכבוד ה'", לא מבינים בזה פשט. אבל אם חיים בהנחות האמיתיות, לקחת את הבנת הדברים כמו שהם, אזי הכל פשוט בתכלית הפשט טות, ומכירים שהכל אינו אלא ריח ניחוח לה'.

דעת חכמה ומוסר (ח"ב מאמר י"ז)

להיבחן, היה מקדים ומדבר איתם על מתי קות לימוד התורה. הכנות והפשטות שבהם נאמרו הדברים, השפיעו עליהם עמוקות. בפרט כששמעו קודם לכן ממחנכיהם עד כמה הדברים מאפיינים את מרן עצמו.

לפעמים, כשהיה מדבר על מושגי אהבת התורה, ניכר היה לעיני השומעים איך נפשו יוצאת בדברו כשהיה אומר: "תורה איז דאך אזוי זיס", (התורה הלא כל כך מתוקה).

סיפר מורנו הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א, שבערוב ימיו של רבינו יצאה הכ נסת ספר תורה מביתו להיכל הישיבה. מרן רה"י היה אמור לשאת דברים, אך מרוב חולשתו באותו יום לא יכול היה לדבר. אך פטור בלא כלום אי אפשר, הוא לקח בידיו את מעיל ספר התורה החדש שעליו היו רקומות המילים: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחת", והצביע באצבעו על כל מילה ומילה בפסוק. היה זה מעמד מרומם, שכן בני הישיבה, תלמידי רבינו, ידעו היטב שזו היא באמת מהותו ותמצית חייו.

גבורה ועצלות

ומה צריך לעשות כדי להתגבר על המידה הזו, "לך אל נמלה עצל". להתגבר על המדה הזו יש דרך אחת, לעמול כמו הנמלה בעוה"ז כדי להשיג את המוטל עלינו ולהגיע עם המטען המלא לעוה"ב.

הו הפשט גבורה וכת, זהו הפשט גבורה גופנית, גבורה שמשמעותה הוא הפך העצלות, גבורה שמשמעותה התאמצות והתגברות על נסיונות וקשיים. כך מביא ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל.

אנחנו בני התורה צריכים ללמוד מהנמלה איך צריכים להיות יגיעים בתורה וכיצד להיות עמלים בתורה. כמה זמן וכמה כוחות להשקיע. כמו הנמלה שמשקיעה את כל חייה ואוספת שלש מאות כור, כך היא דרכה של תורה.

כך היא דרכה של תורה, אם אתה עמל אז בסוף יגעת ומצאת תאמין! זו הדרך! לקנות קניינים של תורה!

זהו הפשט גבורה! גבורה שהיא ההיפך מעצלות! זוהי גבורה המביאה את האדם להיות כהן גדול, להיות משרת ה' ולהכנס לפני ולפנים!

זוהי הגבורה המביאה את האדם להשגות הגבוהות ביותר, להיות נביא ה' להתנבא מהש"ת!

מובא עוד בגמ' (נדה ע:): "הרוצה להחכים יעסוק בישיבה וימעט בסחורה" ושואלת הגמ' הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, אלא מסיקה הגמ' 'בקש רחמים ממי שהחכמה שלו.

חוץ מעמלות בתורה, יגיעה והתמדה, צריך גם סיעתא דשמיא, לבקש רחמים בתפילה.

ישיבת בין הזמנים זוהי אחת הדוגמאות של גבורה בתורה, ההיפך מעצלות! לא להסתפק במועט. ושלא יהא הפסק בלימוד התורה.

הנני מברך את הציבור הקדוש שתזכו לעלות בתורה ויראת שמים ותזכו לקבל את התורה ושיתקיים בכם יגעת ומצאת תאמין.

הייתה גבורה גופנית, וא"כ הדק"ל מה הצורך בגבורה גופנית בשביל להיות נביא.

וגבי כהונה ג"כ משמע שהכוונה לגבורה גופנית, (וביותר, שהרי נקט הרמב"ם במילה כח ולא כתב כפי שכתב בהל' יסודי התורה גבורה), שהרי אחז"ל (ויק"ר כו, ט) "למה נקרא שמו גדול, שהוא גדול בחמישה דברים בחכמה ובכח וכו' בכח, שהוא גבור, בא וראה אהרון כשהניף את הלויים כ"ב אלף הניף ביום אחד, כיצד היה מניפם, מוליך ומביא מעלה ומוריד, הוי שהיה גדול בכח". ומשמע כאמור שזוהי גבורה גופנית ולא גבורה רוחנית כהתגברות על היצה"ר. וצריך להבין מהו הפשט בכך, מדוע שגבורה גופנית תביא לידי כהונה גדולה, מה צורך יש למשרת ה' בכח וגבורה.

איתא במדרש (דברים רבה ה, ב) "לך אָל נְמִלָּה עֲצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וְחֻכָּם. אֲשֶׁר אֵין לָהּ קֶצֶץ שִׁטְר וּמְשָׁל. תִּכְוֵן בְּקִיץ לְחֶמֶה אֲגֵרָה בְּקֶצֶר מֵאֲכָלָהּ" מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה. רבנן אמרי הנמלה הזו שלשה בתים יש לה ואינה כונסת בעליון מפני הדלף, ולא בתחתון מפני הטינה, אלא באמצעי, ואינה חיה אלא ששה חדשים למה שמי שאין לו גידים ועצמות אינה חיה אלא ששה חדשים, וכל מאכלה אינה אלא חטה ומחצה והיא הולכת ומכנסת בקיץ כל מה שמוצאת חטין ושעורין ועדשים. א"ר תנחומא וכל חייה אינה אלא חטה ומחצה והיא כונסת את אלו, ולמה היא עושה כן? אמרה שמא יגזור הקב"ה עלי חיים ויהי לי מוכן לאכול". בגלל שאולי תתבטל הגזירה שתמות לאחר חצי שנה עובדת היא כל ימיה בלי הפסק.

וכמה היא עושה? ממשיך המדרש "אמר רשב"י מעשה היה ומצאו בבור שלה שלש מאות כור, מה שמכנסת מן הקיץ לחורף! כל חייה אוכלת היא חטה וחצי והיא אוספת שלש מאות כור. ואפילו אם יאריכו את חייה כמה כבר תצטרך? עוד חטה וחצי, בשביל זה לאסוף בלי הפסק שלש מאות כור שזוהי כמות עצומה? אלא רואים אנו מהי העצלות

ברמב"ם ריש פ"ז מהלכות יסודי התורה מובא "מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה ונכונה עד מאוד". כלומר אומר לנו הרמב"ם שבשביל להיות נביא צריך שתי מעלות, אחת חכמה והשניה גבורה. ולמתבונן בדבר יקשה, מילא החכמה היא מעלה מובנת, שהרי אמרו חז"ל "חכם עדיף מנביא", אך מה שייכות מעלת הגבורה לענין הנבואה. אמנם ודאי שגבורה זו מעלה כדכתיב "אל יתהלל גיבור בגבורתו" (ירמיה ט, כב) אבל איזו שייכות מיוחדת יש בין מעלה זו לענין הנבואה.

אותה שאלה נשאלת לגבי כהונה. דהנה הרמב"ם בפ"ה מהלכות כלי המקדש ה"א פוסק וז"ל "כהן גדול צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי, בכח, בעושר, בחכמה ובמראה". ונשאלת השאלה מה המעלה של גבורה לגבי כהונה שכיוון שהוא גבור זוכה שיוכל להיות כהן גדול ולהיכנס לפני ולפנים.

ברמב"ם בהל' יסודי התורה הנ"ל מבואר שהפשט של גבורה אינו גבורה גשמית אלא גבורה רוחנית, שמתגבר האדם על יצרו, וכפי שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) "איזהו גיבור הכובש את יצרו". וזהו הפשט בגבורה, וממילא מובן שאדם שיש לו את הגבורה הרוחנית להיות "מתגבר בדעתו על יצרו תמיד" הוא יכול להגיע לדרגת הנבואה מכיוון שיוכל הוא לעבוד על מידותיו הרעות ולמגרם.

אך הכס"מ והנושאי כלים (בהל' יסודי התורה) מקשים אדברי הר"מ דמהגמ' בנדרים לא משמע כך. דאיתא שם לח: אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכונתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממש. גבור דכתיב (שמות מ) "ויפרוש את האהל על המשכן", ואמר מר משה רבינו פרסו וכתוב (שמות כו) "עשר אמות אורך הקרש וכו'", אלא מן הדין קרא וכו'. ומשמע שגבורתו של משה

Remember to be Willing to Change

Harav Hagaon Binyamin Cohen shlita

There are six *zechiros* that many people say after Shacharis every day. The fourth *zechirah* is that of the *eigel*, and is found in this week's *parashah*, at the beginning of the following *passuk*: זָכֹר אֶל תְּשׁוּבָה אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמִדְבָּר לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֵכָם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִמֶּרִים הָיִיתָ עִם ה' — remember, and don't forget, how you angered Hakadosh Baruch Hu by rebelling against Him. Interestingly, the *passuk* says: מִמֶּרִים הָיִיתָ עִם ה' — which literally means, "You were rebellious with Hashem." Shouldn't it say: מִמֶּרִים הָיִיתָ נֹגֵד ה' — you were rebellious against Hashem?

R' Tzadok HaKohen (*Pri Tzaddik*, Maamar 1, Maamarei Chodesh Av) explains that the Torah is hinting that although Klal Yisrael sinned grievously with the *cheit ha'eigel*, violating the first two of the *Aseres Hadibros* — אֲנֹכִי וְאֵלֹהֵיךָ — they were nevertheless connected to Hashem and "with" Him. He adds that because a *Yid* remains with Hashem even when he does an *aveirah*, when he does *teshuvah*, his *aveiros* become *zechuyos*.

The idea that Hakadosh Baruch Hu is with us even after a terrible *cheit* is reflected in the *passuk* in Parashas Balak: לֹא הִבִּיט אֱוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה: אַפִּילוּ מִכַּעֲיִסִּין: Rashi comments: עָמַל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ — even if they are rebellious Hakadosh Baruch Hu does not move from among them. This is one of the ten *pesukim* that we say in *Malchuyos*, and with it we convey that Hakadosh Baruch Hu is the King with Klal Yisrael.

A Rebellion With Hashem is More Severe

Perhaps we can offer a different explanation of why the Torah says מִמֶּרִים הָיִיתָ עִם ה'.

The Ramban here notes that the Torah does not mention that Klal Yisrael were rebellious at the Yaf Suf or at Marah; it mentions only the rebelliousness of the *eigel*. He explains that those rebellions occurred before Kabbalas HaTorah, and after Kabbalas HaTorah they were more obligated to obey

Hakadosh Baruch Hu, since He had entered a *bris* with them. Therefore, their rebelliousness after Kabbalas HaTorah was considered more severe. Perhaps the Torah is alluding to this when it says מִמֶּרִים הָיִיתָ עִם ה' — you were with Hashem, in a *bris*, yet you rebelled against Him.

What is the mitzvah to remember that we angered Hashem with the *eigel*? The Sforno explains that the main point we need to remember is that Hashem became angry at us because we were an עֲרָף — a stiff-necked people. What does it mean to be a "stiff-necked people"?

The Smak actually counts לא תִקְשׁוּ עִוֹד as a *lav*, connecting it with the *mitzvas aseil* of אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם — which, he explains, is a mitzvah to love *tochachah*, and to love the people who give it. Accordingly, the *lav* of לא תִקְשׁוּ עִוֹד is transgressed when people do not love *tochachah* and do not love the people who give it.

To be stiff-necked, then, is to be unwilling to be taught a lesson, unwilling to change. And that stubbornness, says R' Yerucham Levovitz, was the root of the *cheit ha'eigel*.

The Mussar Imperative

At the beginning of Parashas Devarim, when Moshe Rabbeinu gave subtle *mussar* to Klal Yisrael by hinting at their previous transgressions in various places, he referred to the *cheit ha'eigel* by mentioning the place "Di Zahav." Rashi explains that the *cheit ha'eigel* happened because they had a lot of money (*zahav*).

Was the *cheit ha'eigel* rooted in stubbornness, or in having too much money?

Perhaps we can explain that two are one and the same: Their stubborn unwillingness to change resulted from their having a lot of money and feeling too comfortable with their lifestyle and *taavos*. Because they had a lot of money and were enjoying themselves, they were not willing to grow.

To summarize, then, the mitzvah of *תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ* זָכַר אֶל *אֶלְקִיךָ בְּמִדְבָּר* requires us to remember that we angered Hakadosh Baruch Hu in the Midbar by being stiff-necked and unwilling to change. But yet we were rebellious *with* Hashem, for He is always with us, even if we do terrible *aveiros*.

In general, the Torah views Klal Yisrael's years in the Midbar in a very positive light, as the *passuk* states: *זָכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת כְּלוּלֶיךָ לְכַתֹּךְ* אַחֲרַי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה. This might seem like a bit of a contradiction to the mitzvah to remember that Hashem was very angry with us in the Midbar. According to the way we have explained this mitzvah, however, there is no contradiction. Hakadosh Baruch Hu has tremendous love and admiration for Klal Yisrael for following Him in the Midbar, and He wants us to continue this *kesher* and not to fall into the trap of being unwilling to change and therefore doing *aveiros*. Therefore, He cautions us: *זָכַר אֶל* זָכַר אֶל *אֶלְקִיךָ בְּמִדְבָּר* — *תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֶלְקִיךָ בְּמִדְבָּר*, that you were stiff-necked, and from now on, listen to the *dvar Hashem* and don't be so stubborn. Be willing to change and grow.

In a practical sense, then, this mitzvah of remembering the *cheit ha'eigel* obligates us to learn *mussar* daily, because in order to change we need to learn *mussar*.

When the Alter of Kelm opened his Beis Hamussar, someone asked him, "What is this building? Is this a *meshugeneh* house?"

"Yes," he replied. "You go in crazy, and you come out normal."

This mitzvah of remembering the *eigel* also includes staying connected to a yeshiva, to a rosh yeshiva, to rebbe'im, since a yeshiva is a place where you grow and change.

We have to continuously be *mechazek* ourselves to stay close to our yeshiva and to our rebbeim, and to ask them for advice — this will allow us to fulfill this *zechirah* and perform the mitzvah of *תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֶלְקִיךָ בְּמִדְבָּר*. By remembering that we angered Hakadosh Baruch Hu because we were stiff-necked, and resolving to be willing to change, we will be *zocheh* to much *brachah* and *hatzlachah* in our lives.

Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by:

Hilly Hill LLC